

HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİKLER-II

28.07.2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ("7251 Sayılı Kanun") ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ("HMK") önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Değiştirilen maddelere ilişkin çalışmamız üç bölümde ele alınmakta olup, işbu ikinci bölümde Ret Sebepleri, Ret Usulü, Ret Talebinin İncelenmesi (m.36, m.38 ve m.42), Tarafların Duruşmaya Daveti (m. 147), Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla veya Başka Yerde Duruşma İcrası (m.149), Sözlü Yargılama (m. 186), Duruşma Yapılmadan Verilebilecek Kararlar (m.353), Duruşmaya Gelinmemesi ve Giderlerin Ödenmemesi (m.358), İhtiyati Tedbir Kararı, Uygulanması, İtiraz (m. 391, m. 393, m.394, m.398), Hakem Kararının Şekli, İçeriği ve Saklanması ve Ücreti (m. 436, m.440) hükümleri değerlendirilmiştir.

1. Ret Sebepleri, Ret Usulü, Ret Talebinin İncelenmesi (m.36, m.38 ve m.42)

7251 Sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile HMK m. 36'nın birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan "Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması **etmiş olması**" ibaresi, "Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket **etmiş olması uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması.**" şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikte birlikte, hukukumuzda son yıllarda artan arabulucu ve uzlaştırmacı alanlarında görev yapmış olan bir hâkimin, bu görevi nedeniyle öğrendiği bilgilerin derdest davayı etkileme ihtimaline binaen, uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması ret sebebi olarak düzenlenmiştir.

7251 Sayılı Kanun'un 4'üncü ve 5 inci maddesi ile HMK m.38'in "**Ret sebebi sabit olmasa bile, merci bunu muhtemel görürse, ret talebini kabul edebilir.**" şeklindeki altıncı fıkrası ve "**Ret sebepleri hakkında yemin teklif olunamaz.**" şeklindeki yedinci fıkrası, **rettalebinin incelenmesine ilişkin olduğu için HMK m. 42'ye aktarılmıştır.**

HMK m. 38'in "**Bu kararlar aleyhine ancak hükümle birlikte kanun yollarına başvurulabilir.**" şeklindeki dokuzuncu fıkrası ise HMK'nın Ret Talebine İlişkin Kararlarına Karşı İstinaf başlıklı 43'üncü maddesinin ikinci fıkrası "*Esas hüküm bakımından istinaf yolu açık bulunan dava ve işlerde ise ret talebi hakkındaki merci kararlarına karşı tefhim veya tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir; bu hâlde 347'nci madde hükmü uygulanmaz. Bölge adliye mahkemesinin bu husustaki kararları kesindir.*" ile çeliştiği için yürürlükten kaldırılmıştır.

2. Tarafların Duruşmaya Daveti (m. 147)

7251 Sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi ile HMK m. 147'nin birinci fıkrasına "tahkikat" ibaresinden sonra gelmek üzere "**ve sözlü yargılama**" ibaresi ile ikinci fıkrasına "itiraz edemeyecekleri" ibaresinden sonra gelmek üzere "**tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi hâlinde taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve 150'nci madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, yokluklarında hüküm verileceği**" ibaresi eklenmiştir.

Bu değişiklik ile taraflara gönderilecek duruşma daveti hem tahkikat hem de sözlü yargılama aşamasındaki duruşmaları kapsar hale gelmiştir. Ayrıca, tahkikat aşaması sona erdikten sonra kural olarak aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçileceği düzenlenmiştir.

3. Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla veya Başka Yerde Duruşma İcrası (m. 149)

7251 Sayılı Kanun'un 17'nci maddesi ile HMK m.149 şu şekilde yeniden düzenlenmiştir:

“Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası

MADDE 149- (1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

(2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine karar verebilir.

(3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

(4) Mahkeme, fiilî engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına, yargı çevresi içinde yer aldığı bölge adliye mahkemesi adalet komisyonunun uygun görüşünü alarak karar verebilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir.”

Bu değişiklikte en çok dikkat çeken nokta duruşmanın ses ve görüntü yoluyla icra edilmesi için her iki tarafın rızasının aranmayacak olmasıdır.

4. Sözlü Yargılama (m. 186)

7251 sayılı Kanun ile HMK m.186/1'de yer alan sözlü yargılamaya ilişkin düzenlemede değişiklik yapılmıştır. Anılan değişiklik ile birlikte;

- Mevcut düzenlemede yer alan mahkemenin, tarafları tahkikatın bitiminden sonra sözlü yargılama ve hüküm için davet edeceği hususu ***tahkikatın bittiğini tefhim ettikten sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçileceği*** şeklinde değiştirilmiştir.
- Yapılacak olan sözlü yargılama duruşmasının taraflardan birinin talebi üzerine **iki haftadan az olmamak üzere ertelenebileceği** düzenlenmiştir.
- Mevcut düzenlemede yer alan sözlü yargılama duruşmasının taraflara davetiye ile bildirileceği ve mahkemede hazır bulunmadıkları takdirde yokluklarında hüküm verileceği hususunun bildirileceği düzenlemesi anılan değişiklik ile kaldırılmıştır. Buna göre hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyecektir. Anılan değişiklikle ayrıca “Şu kadar ki, 150'nci madde hükmü saklıdır.” ibaresi eklenmiş ve davetiye gönderilmemesi hallerinde HMK m.150 düzenlemeleri saklı tutulmuştur.

5. Duruşma Yapılmadan Verilebilecek Kararlar (m.353)

HMK m.353'te bölge adliye mahkemesinin, ilk derece mahkemesince verilen kararın esasını incelemeyen anılan kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar vereceği haller sayılmıştır. 7251 sayılı Kanun ile bu haller arasında sayılan;

- Mahkemece, **tarafaların davanın esasıyla ilgili olarak gösterdikleri delillerin hiçbiri toplanmadan veya gösterilen deliller hiç değerlendirilmeden karar verilmiş olması** ifadesi **uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması** şeklinde değiştirilmiştir.
- 7251 sayılı Kanun ile yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte olması halinde bunların tamamlanmasından sonra yeniden esas hakkında, duruşma yapılmadan karar verilmesine ek olarak başvurunun esastan reddine de duruşma yapılmadan karar verilebileceği düzenlenmiştir.

6. Duruşmaya Gelinmemesi ve Giderlerin Ödenmemesi (m.358)

HMK m.358'de duruşmalı olarak incelenen işlerde taraflara çıkartılan davetiyelerde yapılacak tahkikatla ilgili olarak bölge adliye mahkemesince belirlenen giderin **duruşma gününe kadar** avans olarak yatırması gerektiği hususunun belirtilmesine ilişkin düzenleme 7251 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. Anılan değişiklik ile;

- Belirlenen giderin, **iki haftadan az olmamak üzere** verilecek kesin süre içinde avans olarak yatırılması gerektiği düzenlenmiştir.
- Anılan düzenlemenin 3.fıkrası belirlenen giderin, verilen kesin süre içinde yatırılmış olması kaydıyla, **tarafklar mazeretsiz olarak duruşmaya katılmadıkları takdirde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verileceği** şeklinde değiştirilmiştir.
- Belirlenen giderin, süresi içinde yatırılmadığı takdirde, **dosyanın mevcut durumuna göre karar verileceği ve tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hâllerde başvurunun reddedileceği** düzenlenmiştir.

7. İhtiyati Tedbir Kararı, Uygulanması, İtiraz (m. 391, m. 393, m.394, m.398)

HMK m.391'de ihtiyati tedbir kararına karşı kanun yoluna başvurulması düzenlenmiştir.

- 7251 sayılı Kanun ile mevcut düzenlemeden farklı olarak **ihtiyati tedbir talebinin reddi kararının gerekçeli olarak** verileceği hususu düzenlenmiştir.
- Anılan değişiklik ile mevcut düzenlemeden farklı olarak **yüzüne karşı aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın da kanun yoluna başvurabileceği** düzenlenmiştir.

HMK m.393'ün mevcut düzenlemesinde ihtiyati tedbir kararının uygulanması talebinde *kararın verildiği tarihten itibaren bir hafta* içinde bulunulması gerektiği düzenlenmektedir.

- 7251 sayılı Kanun ile ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin talepte bulunma süresinin, bu kararın, **tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren** başlayacağı hususu düzenlenmiştir.

Ayrıca HMK m.394 uyarınca ihtiyati tedbir kararına karşı itiraz süreci düzenlenmiştir. Mevcut düzenlemeden farklı olarak 7251 sayılı Kanun ile;

- **Esas hakkında dava açıldıktan sonra**, itiraz hakkında, bu davaya bakan mahkemece karar verileceği düzenlenmiştir.

Ek olarak HMK m.398 ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimsenin cezalandırılacağı düzenlenmektedir. 7251 sayılı kanun ile mevcut düzenlemeden farklı olarak şu hususlar düzenlenmiştir;

- **İhlalin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içinde şikâyet edilmesi üzerine** tedbire aykırı davranan kişinin altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı öngörülmüştür.
- Şikâyet olunana gönderilen ve duruşma gün ve saatini bildiren davetiyede savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi ve duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar edilecektir.
- Mahkeme duruşmaya gelen şikâyet olunana, 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu m.147’de belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alacaktır.
- Mahkeme, dosyadaki delilleri değerlendirerek gerekli araştırmayı yapacak ve şikâyet olunanın ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymadığını veya tedbir kararına aykırı davrandığını tespit ederse şikâyet olunanın disiplin hapsi ile cezalandırılmasına; aksi takdirde şikâyetin reddine karar verecektir.
- Taraflar, kararın tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde karara itiraz edebilecektir.
- Yapılan itiraz üzerine itiraz merci, bir hafta içinde ve itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verecektir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.
- Anılan düzenleme uyarınca disiplin hapsi kararları kesinleşmeden infaz edilemeyecektir.
- Tedbir kararına aykırı davranışın sona ermesi veya tedbir kararının gereğinin yerine getirilmesi ya da şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde, dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşecektir.
- Disiplin hapsine ilişkin karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemeyecektir.

8. Hakem Kararının Şekli, İçeriği ve Saklanması ve Ücreti (m. 436, m.440)

HMK m. 436’da hakem kararının ne şekilde ve kim tarafından taraflara bildirileceği düzenlenmiştir. 7251 sayılı Kanun ile birlikte mevcut düzenlemeden farklı olarak;

- Hakem kararının **ilgili tahkim kurumu tarafından** da taraflara bildirilebileceği düzenlenmiştir.

Hakem ücretinin düzenlendiği HMK m.440/5 uyarınca hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmemektedir. 7251 sayılı Kanun uyarınca

- Anılan madde hükmünde yer alan ilgili hakem kararının **aksi kararlaştırılmadıkça** düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmeyeceği düzenlenmiştir.